

STUDIMI I TIPAREVE TË GJUHËS SË FOLUR NË LETËRSI DHE ROLI I TYRE NË PËRVETËSIMIN E GJUHËS SË HUAJ

Dr. Anida KISI

Departamenti i Gjuhës Frënge
Fakulteti i Gjuhëve të Huaja
Universiteti i Tiranës
E-mail: anida.kisi@unitir.edu.al

Prof.Asoc. Dr. Ardiana Hyso (Kastrati)

Departamenti i Gjuhës Frënge
Fakulteti i Gjuhëve të Huaja
Universiteti i Tiranës
E-mail: ardiana.hyso@unitir.edu.al

PËRMBLEDHJE

Qëllimi i kumtesës sonë është të shqyrtojë përparësitë që paraqet njohja dhe studimi i trajtave të gjuhës së folur në procesin e të nxënës të gjuhës franceze. Hipoteza jonë është se njohja e veçorive të gjuhës së folur është një aspekt ndihmues në njohjen sa më të mirë të gjuhës, i familjarizon nxënësit me përdorimet e ndryshme tekstuale dhe kontekstuale si dhe shërben njëkohsisht edhe si vektor për njohuri ndërkulturore. Studimi ynë do të mbështetet në trajtat e gjuhës së folur të pranishme në dy tekste letrare. Metodologjia jonë është përshkruese dhe analitike dhe shembujt e korpusit tonë vijnë nga romani i Céline-it «Udhëtim në fund të natës» dhe përmbledhja me novela «Ah sikur dikush të më priste diku» i shkrimtares Ana Gavalda.

Ne do të propozojmë pista konkrete për të studiuar gjuhën e folur në këto romane duke u mbështetur në shembujt e shumtë nga korpusi ynë. Në këtë mënyrë, shtjellimi i qasjes sonë do të zhvillohet sipas boshteve kryesore të tipareve gjuhësore të gjuhës së folur :

- Trajtat morfologjike
- Trajtat sintaksore
- Trajtat leksikore

Fjalët çelës; letërsi, e folur, roman, frëngjisht, gjuhë e huaj.

ABSTRACT

The purpose of our paper is to explore the advantages of knowledge and study of the features of orality in novels in the French language learning process. Our hypothesis is that knowing the characteristics of spoken language is an aiding aspect in the best knowledge of the language, familiarizing students

with different textual and contextual uses, and simultaneously serves as a vector for intercultural knowledge. Our study will be based on the spoken language forms present in a literary text, especially at the level of the dialogues between the characters.

Our methodology is part of a descriptive and analytical approach and the examples of our corpus come from the novel of writer Celine and the short stories of Ana Gavalda. We will propose concrete ways to study orality in the novel by relying on many examples from our corpus. In this way, the elaboration of our approach will be developed according to the main axes of the language features of the spoken language:

- morphosyntactic features
- lexical features
- phonetic features

Key words: literature, orality, novel, french, foreign language.

Tiparet e « të folurit » në letërsi

Gjurmët e para të gjuhës së folur në letërsinë artistike franceze i gjejmë në romanet e shekullit të XIX-të. Roland Barthes-i në veprën e tij «Le degré zéro de l'écriture» pohon se (Barthes, 1953, p.58) «Rreth 1830-ës, në kohën kur borgjezia argëtohej me gjithçka që gjendej në hapësirën e saj [...] në gjuhën letrare u vunë re përfshirje të disa elementeve shtesë apo strukturave të huazuara nga gjuha e përditshme, vetëm me kushtin që të binin në sy për nga origjinaliteti (në të kundërt do të shfaqeshin tepër kërcënuese). Këto zhargone të pazakonta e zbukurorin letërsinë, pa prekur strukturën e saj».

Pas Revolucionit Francez (1789-1799) metoda që konsistonte në përdorimin e frëngjishtes popullore jo vetëm në dialogjet mes personazheve, por dhe edhe në ligjërimin e narratorit u përpunua nga Hugo-ja, Dand-i, Balzac-u, Vallès-i, Barbusse-i etj. Megjithatë, kjo gjuhë e cilësuar si jo letrare vihej në italiane ose në thonjëza.

Victor Hugo-ja në veprën «Të Mjerët» shoqëronte dialogjet popullore me komente të qarta dhe shënime në fund të faqeve. Eksperimentimi me gjuhën e folur mori hov të madh me shkrimtarët e shekullit të XX-të dhe përdorimi i fjalorit të përditshëm, familjar apo atij popullor e argotik u bë tashmë i zakonit (Rouayrenc, 2015, p. 3).

Por, vetëm me Céline-in, përdorimi i elementëve të gjuhës së folur përshkoi narracionin dhe ndryshoi status. *Udhëtim në fund të natës* është një roman që shënon historinë e letërsisë. Në 1932, përfshirja e

elementeve të gjuhës popullore në letërsi ndeshej rrallë, madje shfaqej si episodike në rastet kur përdorej nga vetë narratori, duke qenë se shpesh gjendej kryesisht nëpër dialogje.

«Udhëtim në fund të natës mbetet në kujtesë si një roman i shkruar në gjuhën popullore.... dhe nëse kjo e fundit mbretëron është falë risisë që sjell dhe guximit të përdorimit të saj» (Godard, 1993, p.105).

Si rast studimi ne kemi përzgjedhur dy vepra kyç atë të Celine-it *Udhëtim në fund të natës*, si vepër tipike ku u eksperimentua me përfshirjen e përdorimit të gjuhës së folur në roman, si dhe përmbledhjen me novela të Ana Gavalde *Ah sikur dikush të më priste diku*, vepër moderne e vitit 1999, që na ofron të folurën e përditshme moderne franceze.

Kontradikta mes stilit të shkruar dhe atij të folur prej kohësh ka qenë çështje konflikti mes normës së gjuhës, të shkruarit dhe frëngjishtes së zakonit, gjuhës së folur të përditshme. Ky mospajtim vjen si rrjedhojë e dasisë mes klasave shoqërore : gjuha e shkruar u rezervohet «të pasurve» dhe ajo e folur «të varfërve». (Bidaud, Megherbi, 2005, p. 9-24)

Gjuha e shkruar shfaqet si një produkt i mbaruar, ku marrësit i përcillet veçse versioni përfundimtar. Dallimet mes gjuhës së folur dhe asaj të shkruar janë rrethore, dhe jo strukturore (Blanche- Benveniste, 1997, p. 17).

Gjuha është e njëjtë në të dyja situatat, ndërkohë që zgjedhjet e bëra janë të ndryshme: disa struktura do të shfaqen më thjesht dhe më shpesh në një situatë sesa në një tjetër. Shumë gjuhëtarë bëjnë dallime mes *gjuhës së folur spontane* dhe asaj të *stilizuar*¹. Claude Hagège (Hagège, 1985, p.76) e përkufizon kështu këtë dallim: «Nocioni i stilit të gjuhës së folur të stilizuar duhet dalluar nga ai i stilit të asaj të përditshme; ky i fundit përcakton përdorimin e zakonshëm, që i shmanget disi gjuhës së shkruar dhe përbëhet nga ligjërata në situata bashkëbisedimi. Stili i gjuhës së folur të stilizuar është një gjini e mirfilltë letrare. Bëhet fjalë për një traditë kulturore që duket se justifikon krijimin e një termi «*Orature*», që do të ishte i barazvlefshëm me shkrimin, të nënkuptuar si letrar..... »

Termi i gjuhës së folur të stilizuar shfaqet nëpërmjet këtij citimi në kuptimin më të gjerë të fjalës, njëherazi burim i stilit të të folurës së përditshme dhe të atij të të folurës së stilizuar.

1. Duke qenë se në gjuhën shqipe nuk gjejmë gjegjëz apo një emërtim të kodifikuar për “*style oral dhe style parlé*” në frëngjisht, në kumtesën tonë kemi vendosur të përdorim termat “*Gjuhë e folur e stilizuar dhe gjuhë e folur e përditshme*”.

Nga pikëpamja stilistikore, sipas M. Bakhtine (Bakhtine, 1978, p. 67) «romancieri nuk synon paraqitjen e një sërë gjuhëve të folura (që përfshin në roman), por veçse stilizimin letrar apo letrarizimin e paraqitjes së tyre».

Përdorimi i elementeve të gjuhës së folur të përditshme në roman (monolog, dialog etj) nuk ka të bëjë me nivelin e gjuhës së folur, por me stilizimin, i cili realizohet nëpërmjet tipareve morfologjike, sintaksore dhe leksikore, duke i mundësuar kështu autorit të romanit kategorizimin shoqëror dhe dallimin mes personazheve.

Regjistri letrar i gjuhës, normë e shkrimit të romaneve, është ndonjëherë «gjuha e duhur» e tregimit dhe e dialogut, por autori mund të parapëlqejë të stilizojë një regjistër gjuhe «popullore». Ky regjistër gjuhe, në gjuhën frënge, i bindet një kodi, dhe «*thua jse të gjithë romancierët kanë nevojë për një numër të caktuar aspektesh gjuhësore, që në mënyrë paradoksale, mund të përkojnë me dukuri tepër të ndryshme të së folurës, thua jse konform Normës së vendosur*» (Rouayrenc, 1996, p. 34).

Kur autori vendos «të bëjë të flasë» personazhet e tij, ai rreket të na shfaqë theksin e tyre krahinor apo shoqëror: gjuhën e tyre të folur të ngarkuar emocionalisht, ligjërimin e tyre surprizues apo arrogant etj, domethënë ai orvatet të paraqesë grafikisht të gjitha karakteristikat e gjuhës së folur të çastit, asaj spontane.

Kjo vjen si rrjedhojë e një kërkimi të qëllimshëm nga ana e autorit për të simuluar fjalë, për të krijuar «maniera» të foluri të disa personave, apo për të karakterizuar ndonjë personazh. Në këtë rast, lexuesit i duhet të interpretojë, qëllimin e autorit, si dhe të gjitha teknikat e të shkruarit simbolik të gjuhës së folur. Lexuesi, i cili nuk është në kontakt të drejtpërdrejtë me autorin mund të gjendet para një teksti që përcjell ligjërata nëpërmjet fjalëve të *prera* të paraqitura me apostrof, të fjalëve që mungojnë në fjalor, të fjalive të *prera*, të formave gjuhësore që nuk përkojnë me gjuhën e përdorur rëndom në të shkruar. Lexuesi duhet të dallojë tiparet e këtyre dy stileve të gjuhës, si dhe ato që karakterizojnë përdorimin e gjuhës sipas faktorëve shoqërorë që cilësojnë folësin.

Tiparet e gjuhës së folur

Duhet të saktësojmë që kriteri ynë i referencës për dukuritë dhe shembujt e përzgjedhur është më shumë gjuhësor dhe jo letrar. Pjesa dërrmuese e aspekteve të paraqitura u vu re në dialogje, pa përjashtuar këtu dhe sekuencat narrative më të spikatura.

Teknika fonetike dhe prozodike

Veçantitë e shqiptimit në gjuhën e folur të komunikimit real vihen re në transkriptimin grafik të fshirjes a mungesës së shqiptimit normal të një zanoreje apo bashkëtingëlloreje. I vetmi mjet tipografik që na vjen në ndihmë për të dalluar këtë fshirje a mungesë është apostrofi. Ndër tiparet a shenjat fonike të hasuara në *Udhëtim në fund të natës* dhe *Ah sikur dikush të më priste diku* dallojmë:

Fshirjen e fundoreve si p.sh e « e » së shurdhët etj.

Je - J'

J' voudrais en sortir de mon business, comprends-tu ? J'en ai assez moi de me crever comme un mulet... J' veux aller me promener moi aussi... (Udhëtim në fund të natës f. 297).

Tu - T'

Toi, quand j'y pense, t'as le bon bout. Tu vends tes bobards aux crevards et pour le reste, tu t'en fous... T'es pas contrôlé, rien... (Udhëtim në fund të natës f. 298).

T'as pas vu beaucoup de monde toi, hein ?... (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 94)

T'as raison ... (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 94)G

Qui - qu'

Tu connais pas des gens *qu'*auraient besoin d'un chauffeur, par hasard ?...(*Udhëtim në fund të natës*.f. f. 297).

Një tjetër metodë a teknikë që i jep lexuesit përshtypjen e një ligjërimi spontan është reticënsa. Të përdorura shpesh, ato mundësojnë përfshirjen e në lloj ritmi në roman.

« Elle a du chagrin cette femme-là, et du moment alors qu'on lui parle de son fils, elle est contente... C'est rien que ça qu'elle demande... N'importe quoi ... C'est pas durillon ... » (*Udhëtim në fund të natës* f.107).

Aspektet e tjera prozodike të tilla si intonacioni, toni etj.... apo mimikat e gjestet nuk mund të përkthehen në mënyrë tipografike, ndaj për të theksuar tonin apo gjestet e personazhit, shkrimtari përdor treguesit metagjuhësorë.

Vigneault-Rouayrenc (Vigneault-Rouayrenc, 1991, p.20-34) thekson se fshirja a mungesa e « e » së shurdhët përdoret nga personazhe të shtresës popullore. Françoise Gadet konsideron se : « *shkeljet e normës së të shkruarit të « e » së shurdhët përcillen më shumë si një tipar socio-kulturor, sesa një shenjë e gjuhës së folur nëpërditshmëri* » (Gadet, 2003, p.30).

Sipas Pierre Léon, fshirja e « e » së shurdhët është njëherazi një karakteristikë e gjuhës së folur dhe një tipar që etiketon klasën shoqërore të personazhit (Léon, 2005, p.147)

Hélène Foure (Foure, 1932, p.632) pohon se heqja apo shqiptimi i « e » së shurdhët përbën një nga karakteristikat më interesante të gjuhës frënge dhe nxjerr në pah se : « *një francez dallon me lehtësi një person që nuk është francez nga origjina, kur rregullat që diktojnë përdorimin e kësaj /ə/ nuk zbatohen [...]* Ky është gabimi që ndeshet më shpesh te studentët e huaj : Cilado qoftë rrjedhshmëria e fjalisë, ata heqin /ə/ fundore dhe ruajnë të tjerat në mes të fjalëve. Kështu, fjalia humbet natyrshmërinë e saj, dhe na bën të kuptojmë se nuk kemi të bëjmë me francezë ».

Teknika sintaksore

Heqja e pjesëzës mohuese « ne »

Rigole **pas**... *Le voilà là-bas qui descend...* (Udhëtim në fund të natës f. 108)

*Sous le pont, l'eau était devenue toute lourde. J'avais **plus** du tout envie d'avancer.* (Udhëtim në fund të natës f. 289).

Putain, mais ce n'est pas vrai d'être si con, mais ce n'est pas vrai ! (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 93)

C'était pas drôle de tout, c'était même dramatique comme situation mais le fou rire arrivait. (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 95)

Në roman, pjesëza mohuese shpesh bie, edhe në rastin e formave të tjera : *point* dhe *guère*, Céline-i i ka përdorur me qëllim që të përfshijë në gjuhën letrare veçantitë që karakterizojnë veçse gjuhën e folur.

*Y a **guère** plus lamentable que La Garenne-Rancy, trouvais-je, quand on n'a pas de clients.* Udhëtim në fund të natës (f. 240).

*Et nom de Dieu ! Bien sûr que non que je veux **point** mourir !* (Udhëtim në fund të natës. f 319).

Rënia e përemrit *pavetor il*

Kjo është një dukuri mjaft e shpeshtë në bashkëbisedimet e përditshme.

Eh bien entre toi et moi y a toute la vie...ça te suffit pas des fois ? (Udhëtim në fund të natës f. 494).

Fallait le trouver le mari pour pouvoir diriger sa femme à l'hôpital... (Udhëtim në fund të natës f. 301).

Y a le sac de golf... (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f9G)

Rënia e përemrave *Il / ils - y*

Je te dis ! et qui sont pas comme ce mufler de Puta...Y regardent pas eux... (Udhëtim në fund të natës f. 107).

Y pourra l'astiquer demain le gros Jean-Raymond, la voiture à papa.....(Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f94)

Y pue en plus...(Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f9G)

Parataksa

Et l'eau? demandai-je. Celle que je voyais dans mon gobelet, que je m'étais versée moi-même m'inquiétait, jaunâtre, j'en bus, nauséuse et chaude tout comme celle de Topo. (Udhëtim në fund të natës,f. 1G4).

Céline në vend që të nënrendisë, përdor pranëvënien. Duke nënrenditur, ai rreket të imitojë zërin që flet. Fjalja mund të rishkruhet me ndihmën e lidhëzave *parce que* dhe *lorsque* : *Et l'eau? demandai-je. Celle que je voyais dans mon gobelet, que je m'étais versée moi-même m'inquiétait parce qu'elle était jaunâtre. Lorsque j'en bus, elle était nauséuse et chaude tout comme celle de Topo.*

Format e përsëritjes

Përsëritjet

Ma mort, à moi ! qu'elle hurlait à présent la mère Henrouille, je veux la voir ma mort à moi ! Tu m'entends ! J'ai des yeux pour la voir, moi ! Tu m'entends ! j'ai des yeux encore moi ! Je veux la regarder bien ! (mère Henrouille, f. 323).

Rimarrjet me përemër

Në roman ndeshet shpesh përsëritja e përemrit *moi*, i cili rimerret nga përemri *je* :

Y a pas à dire, moi, j'en avais raconté une belle d'histoire à Robinson. (Udhëtim në fund të natës, f. 309).

Attends, moi je me trouve quelqu'un pour m'emmener (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 94)

Në shembujt e mëposhtëm *moi* është vendosur para në raport me *je*, ndërkohë që në shembuj të tjerë ai shfaqet prapa :

Je suis le dernier, moi, qui bois dans l'avenir...Faut que je me dépêche...Je connais mon vice... (Udhëtim në fund të natës, f. 241).

Rimarrja e përemrit nuk kufizohet vetëm te përemrat *moi et je*, ajo ndeshet dhe te përemra të tjerë si më poshtë :

Tu le connais toi ce biffiu-là ? qu'il me demanda Voireuse.

Oui, je le connais. (Udhëtim në fund të natës, f.108).

Lidhur me këtë aspekt Hagège shprehet se : «Përsëritja është tipike e gjuhës së folur » (Hagège, 1985, p.111). Roli i saj është të kompensojë humbjen e informacionit, me shtesë të informacionit, të tilla si përsëritjet, rimarrjet e përemrave, ndaj dhe e folura e përditshme shfaqet mjaft përsëritëse në raport me atë të shkruar.

Kryesisht romani *Udhëtim në fund të natës* përmban shumë deformime sintaksore :

Ndër më të spikaturat citojmë : Mbiemri a emri, percaktor i kryefjalës apo i kundrinorit të drejtë që normalisht vendoset pas foljes shfaqet përpara saj:

Pas tranquille du tout j'étais. (Udhëtim në fund të natës, f. 12G).

Rien que des hommes mariés elle fréquentait. (Udhëtim në fund të natës, f. 259).

Një ndajfolje zakonisht e vendosur përpara mund të zhvendoset prapa: *Surtout quand il fait chaud atrocement. (Udhëtim në fund të natës, f. 11G).*

Ose e kundërta :

C'est le seul moyen d'oublier son corps un peu. (Udhëtim në fund të natës, f. 82).

Hé, on se casse maintenant ! (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 97)

Përdrimi i elementëve lidhës dhe atyre ndarës

Écoute / écoutez,

Tu vois,

Tu sais / vous savez,

Hein, Quoi, Voyons

M. A. Morel et L. Danon-Boileau i kategorizon në bazë të funksioneve : disa luajnë rolin e elementeve lidhës, të tjerë të atyre *ndarës*. Këta terma dhe shprehje përbëjnë tiparet e gjuhës së folur (Morel, Danon-Boileau, 1988).

Ndërtimi i formave pyetëse

Në romane, ndeshim mjaft forma pyetëse që i përkasin gjuhës së folur, si :

- Fjali pyetëse të plota me inversion :

Chez les sujets d'élite, plus d'altruisme que d'égoïsme. Est-ce exact ? Est-ce bien cela ? ((Udhëtim në fund të natës,f... 93).

- Pyetje me « *est-ce que* »

Est-ce que vous vous êtes mariés en fin de compte ? que je lui demandai, pour conclure. ((Udhëtim në fund të natës,f...451).

- Fjali pyetëse të plota intonative

Tu crois toi, qu'elle boufferait le morceau ? que je lui demandai encore pour m'assurer...Mais elle était quand même ta complice ?...Ça devrait la faire réfléchir uu moment avant de se mettre à baver ? ((Udhëtim në fund të natës,f.452).

- Shprehja « *n'est-ce pas* »

Et vous, Ferdinand, vous pensez aussi qu'ils la guériront n'est-ce pas ma mère ? ((Udhëtim në fund të natës,f... 220-221).

- Fjali pyetëse të pjesëshme intonative

Quel effet que ça avait bien pu lui faire ? (Udhëtim në fund të natës, f.4G1).

- Segment pyetës i vendosur pas foljes

Comment que t'as fait toujours pour te débiter ?... (Udhëtim në fund të natës, f.450).

- -Fjali pyetëse të pjesëshme me inversion

“Qui êtes-vous ?” fit une voix. J’étais sauvé.(...)

Elle avait l’air d’en douter.

“ Où sont-ils à présent ? demandai-je. (Udhëtim në fund të natës,f. 38).

Teknika leksikore

Dy tekstet artistike, të cilat përbëjnë korpusin tonë të studimit janë një shembull i mirfilltë, ku efekti i gjuhës së folur, familjare, dhe më së shpeshti përdorimit argotik i detyrohet thelbësisht leksikut. Ky i fundit ndoshta është ai që i jep kuptim kësaj gjuhe. Përkrah fjalorit standart letrar, shfaqet një tjetër më i përdorshëm, familjar, popullor apo ai argotik. Gjuha popullore shfaqet më mirë në vepër me ndihmën e metodave leksikore, sesa të atyre fonike, prozodike apo sintaksore. Përdorimi argotik popullor mjafton për të përcaktuar klasën shoqërore të personazheve. Ky përdorim argotik ka ekzistuar gjithnjë me atë që ne e quajmë gjuha popullore². Në Francë statusi i tij ka ardhur duke u modifikuar që prej përdorimit masiv të tij në shekullit të XIX-të, duke zgjeruar bazën e vet të përdoruesve, madje, dhe ata që nuk e përdorin, njohin disa shprehje argotike. Në dy tekstet letrare e marra për studim vëmë re përdorimin argotik më së shumti gjatë dialogjeve, por edhe gjatë narracionit. Te veptra e Céline-it mbizotëron përdorimi argotik tradicional, ndërsa përmbledhja me novela e Ana Gavaldës, e pasuron këtë të fundit me elemente dhe struktura moderne, duke qenë se është shkruar në kohët moderne(1999).

Përdorimi argotik vihet re te :

- Prapashtesa popullore -asse, -ard, -on, - ouille

Bëhet fjalë për një teknikë të krijimit me prejardhje apo riprapashtezim të fjalëve ekzistuese :

eau fadasse, nègres braillards, dégonflard, gueulards, le pognon, grognon, fripouille

Des gens bagards, silencieux en larmes (Ah sikur dikush të më priste diku, Le fait du jour, f 77)

2. Françoise Gadet, (1992) mendon se: «Nocioni i frëngjishtes popullore është më shumë interpretues sesa përshkrues: Emërtimi “popullor” na jep më shumë informacion mbi qëndrimin ndaj një dukurie sesa ndaj vetë dukurisë », Le français populaire, Paris, PUF, «Que sais-je ?», n° 1172, p. 122.

*Ils n'insistent pas pour me serrer la main, c'est sur un bidasse, ça craint.
(Ah sikur dikush të më priste diku, Permission, f G0)*

- **Ridublim rrokjeje**

flaflas, chichis

-Pour moi Paris ou Corbeil, c'est kif kif (Ah sikur dikush të më priste diku, Permission, f 57)

- **Apokopi** (shkurtim apo heqje e një apo më shumë rrokjeve fundore të një fjale)

phono, autos

- **Huazime**

piccolo, dingo, boy, toreros

J'étais aux States, attends tu me croiras jamais, un paln d'enfer { }Attends, le truc à mourir chez des gens hyper cool (Ah sikur dikush të më priste diku, The opel touch, f 40)

Marianne, je rêve, les bodys été encore dans la réserve. (Ah sikur dikush të më priste diku, The opel touch, f 39)

Finis les cocktails de Funny made in salle de garde qui vour retournent la bidoche... (Ah sikur dikush të më priste diku, Clic-Clac, f 129)

Je ne peux pas dire le prix exact parce qu'avec le politically correct, le bridge de mon mari, l'assurance de ma voiture{...}ne parlons pas du prix au kilo(Ah sikur dikush të më priste diku, Epilogue, f 150)

- **Përdorimi i fjalorit vulgar**

Godard (Godard, 1993, p.113) mendon se « ekziston një përqindje e konsiderueshme e fjalëve vulgare, të cilat shokojnë më shumë, si për shembull të famshmet « tope » të faqes 18.... ».

La Merde Totale !! (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 97)

Putain, mais c'est qu'il n'est pas mort ce con! (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 97)

Mais, qu'est-ce que tu veux qu'il arrive couille-molle? (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 93)

-**Përdorimi i pasthirrmave dhe onomatopeve**

Onomatopetë përdoren me qëllim që ta bëjnë tekstin më shprehës, duke qenë se imitojnë zhurmat e vërteta. Onomatopetë dhe pasthirrmat

i përkasin ligjërimin të folur, ndaj dhe shkrimtarët i përdorin keto fjalë në mënyrë të stilizuar, duke u dhënë teksteve të krijuara artificialisht nuanca të natyrshme, që sjellin ndjesinë e gjuhës së folur. Pasthirrmat dhe onomatopetë kontribuojnë në krijimin e një ligjërimi tepër të afërt me të folurën e përditshme, ndaj për këtë arsye Céline-i apo Gavalda i përdorën aq shumë ato me qëllim shprehjen e reagimeve emocionale të çastit të personazheve të tyre.

Ah et Oh mund të shprehin gëzimin, dhimbjen, habinë etj. Dhe konteksti është ai që do mundësojë deshifrimin e tyre.

-Oh, Olivier ! Oh Sarah ! Oh Olivier qu'est-ce que tu sens bon...

(Ah sikur dikush të më priste diku, *Clic-Clac*, f 132)

Oh thekson më shumë surprizat e pakëndshme, mospajtimin, pikëpamjet e ndryshme.

Bon nënkupton herë vendimet, herë konstatimet

Bon allez je te laisse, j'ai plein de boulot...(Ah sikur dikush të më priste diku, *Le fait du jour*, f 7G)

Bon, c'est impeccable ça..... !!!! (Ah sikur dikush të më priste diku, *Junior*, f 92)

Eh bien, mund të shprehë ngurrim

Eh ben, tu vois..... On l'a pas cassée...(Ah sikur dikush të më priste diku, *Junior*, f 94)

Eh ben.... on n'est pas dans la merde, me dit ma sœur me reservant un verre (Ah sikur dikush të më priste diku, *The opel touch*, f 43)

Allons shpreh më së shumti një urdhër apo komandë etj....

Përsa i përket pasthirmës **Dis donc**, ajo shpesh shoqërohet nga pasthirrma **Ah!**

Tiens, mund të shprehë një konstatim apo dyshim.

Kuptimi dhe përkthimi i pasthirmave kërkon nga ana e lexuesit njohuri të mira në gjuhën frënge familjare dhe të përdorimit të pasthirmave që janë pjesë e këtyre njohurive gjuhësore. Pasthirrma është një nga aspektet e fjalorit ndër më të vështirat për t'u asimiluar dhe memorizuar gjatë mësimdhënies/mësimnxënies së një gjuhe të huaj për shkak të karakterit të veçantë që e karakterizon, dhe që varet nga folësi që e përdor dhe kontekstin në të cilin ai e përdor..

Disa struktura onomatopeike shfaqen dhe në formë rrokjesh të dubluara apo thjesht të dubluara si për shembuill:

Boum, Ping et pong, patati et patata, cri-cri, tam-tam

Pas de réponse et le bruit qui s'amplifiait avec un plus, scritch scritch di scotch qu'on décolle (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f G8)

Dring driiiiing (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 41)

Përdorimi i pantonimeve : *truc, machin et chose*

Në frëngjishten e folur njësitë leksikore si : *machin, truc, bidule et chose* përdoren shpesh në vend të një shenjuesi të caktuar. Megjithatë gjuha frënge është e pasur dhe ekziston gjithnjë një fjalë për të emërtuar secilin prej realiteteve konkrete a abstrakte që rrethojnë subjektet folës. Folësit i përdorin këto fjalë në raste ngurrimi, mungese të kujtesës së çastit, kërkimit me mendje të fjalës së duhur apo në raste përtacie të çastit. Në korpuset tona, përdorimi i pantonimeve *chose, truc et machin* ndeshet mjaft në dialogje dhe gjatë narracionit.

*Un bon **truc** que c'est pourtant sa cave à la vieille !...* ((Udhëtim në fund të natës, f. 391).

Il y a comme un truc qui fait le mariole dans mon ventre (Ah sikur dikush të më priste diku, Permission, f G2)

Alors qu'une soirée chez la fille du Bidule au château de la Biduliere, voilà de l'énergie bien employée. (Ah sikur dikush të më priste diku, Junior, f 91)

*....parce que je leur avais apporté de France, à ces dames, des petits **trucs** et des **machins**.* (Udhëtim në fund të natës, f. 227).

Përdorimi i pantonimeve përbën një teknikë leksikore të rëndësishme për një kuptim më të mirë të të gjuhës së folur të komunikimit të përditshëm. Céline –i e ka përdorur ato për të theksuar ekspresivitetin në romanin e tij.

Së fundmi, përdorimi i elementëve të gjuhës së folur në romane na jep mundësi të punojmë me studentët e gjuhës frënge fragmente që përmbajnë karakteristika leksikore, sintaksore dhe fonetike të gjuhës në fjalë :

Në rrafshin sintaksor dhe morfosintaksor:

Pranëvënja e fjalive, modifikimet në strukturën sintaksore, mungesa e një elementi të pjesëzave mohuese, struktura të ndara, mungesa të strukturës së fjalive.... janë teknikat me të përdorura nga shkrimtarët për të përfshirë elementët e gjuhës së folur në tekstet e tyre.

Céline- i e vuri këtë larmi teknikash në gojën e personazheve dhe e përdori mjaft dhe gjatë narracionit.

Në rrafshin leksikor

Gjuha e folur karakterizohet nga përdorimi i pasthirrmave dhe onomatopeve, të pantonimeve dhe shprehjeve popullore apo dhe ato të përdorimit argotik (nëse bashkëbiseduesit i përkasin klasës popullore).

Prania e prapashtesave të panevojshme, eliminimi i rrokjeve fund- ore, fjalët shprehëse prapashtesa përçmuese, metafora ironike) dhe huazimet shfaqen ndër aspektet më të përdorshme, që faktojnë përfshirjen e gjuhës së folur në veprat letrare.

Në rrafshin fonetik

Ne konstatojmë më së shumti elementë fonikë që shfaqin shkurtime të kohës së ligjëratës (tipar që karakterizon të folurën e përditshme) si për shembull rënia e « e » së shurdhët, mungesa e përemrit *tu, qui, ça, rënia e përemrit il dhe përdorimi i y në vend të përemrave il/ils dhe lui*, heqja e pjesëzave mohuese *ne etj.* Pas njohjes me repertorin e gjerë të elementëve të gjuhës së folur, mund të theksojmë me të drejtë interesin që ngjall studimi i ketyre tipareve për studentët tanë. Njohja e tyre sjell një kuptim më të mirë të ligjëratave të ndryshme shoqërore dhe formave kulturore, si dhe zgjeron paletën e mjeteve të analizës, të argumentit dhe mendimit gjuhësor, letrar e shoqëror. Njohja e tyre ofron një zotërim të mirë të gjuhës dhe shprehjeve franceze, madje u mundëson studentëve një afrimitet me situatat reale të jetës së përditshme (qasja aksionale, CECR, 2001), çka synohet e theksohet sot gjithnjë e më shumë nga metodat e mësimi të gjuhës frënge.

BIBLIOGRAFIA

- BAKHTINE M. (1978), *Esthétique et théorie du roman*. Paris. Gallimard et éditions ultérieures.
- BARTHES R. *Le degré zéro de l'écriture*. Paris. Le Seuil. 1953 et éditions ultérieures.
- BLANCHE-BENVENISTE Claire (1997), *Approches de la langue parlée en français*. Gap-Paris. Ophrys.
- BLANCHE-BENVENISTE Claire (1995), *De la rareté de certains phénomènes syntaxiques en français parlé*. in *French Language Studies* n° 5.
- BOURDIEU Pierre. (1991) *Langage et pouvoir symbolique*, Paris. Fayard.
- BIDAUD Eric. MEGHERBI Haki,ma, *De l'oral à l'écrit*, La lettre de l'enfance et de l'adolescence 2005/3 (no 61). p. 9-24. DOI 10.3917/lett.061.24
- CADRE EUROPÉEN COMMUN DE RÉFÉRENCE POUR LES LANGUES (2001) Paris: Didier.
- CUQ. Jean-Pierre (ed) (2003), *Dictionnaire de didactique du français, langue étrangère et seconde*, Paris : Clé International.
- FOURE. Hélène (1932), *L'E muet*, The Modern Language Journal. vol. 16. N° 8.
- GADET Françoise (2003), *La variation sociale en français*, Paris. éd. Ophrys. p. 30.
- GERMAIN Claude. *Évolution de l'enseignement des langues: 5000 ans d'histoire*. Paris 2001. Clé International.
- GODARD Henri, *Voyage au bout de la nuit*, Folio 1993.
- GOUDAILLIER J. P. (2002), *De l'argot traditionnel au français contemporain des cités. La linguistique*.
- HAGEGE. Claude (1985), *L'homme de paroles*. Paris. Fayard. col. Folio.
- LÉON. Pierre (2005), *Phonétisme et prononciation du français*, Paris. Armand Colin.
- MOREL. Mary-Annick et DANON-BOILEAU Laurent (1998), *Grammaire de l'intonation. L'exemple du français oral*, Paris. Ophrys.
- ROUAYRENC Catherine, *Figures et oralité*, Pratiques [En ligne]. 165-166 | 2015. mis en ligne le 01octobre 2015, consulté le 30 avril 2017. URL: <http://pratiques.revues.org/2527>; DOI: 10.4000/pratiques.2527
- ROUAYRENC. C.
- (1996) *Le parlé dans le roman : variations autour d'un code*, Versants. 30. pp. 31-44:
 - (1988) *Recherches sur le langage populaire et argotique dans le roman français de 1914 à 1939*, thèse. Université Paris III.
 - (1994) *C'est mon secret*, La technique de l'écriture "populaire" dans *Voyage au bout de la nuit* et *Mort à crédit*. Tusson. Du Lérot.
- RULLIER-THEURET Françoise. *Le dialogue dans le roman*. Paris. Hachette (coll. Ancrages). 2001. particulièrement.
- VIGNEAULT-ROUAYRENC. Catherine (1991), *L'oral dans l'écrit: histoire(s) d' « E »*, Langue française. n° 89.